

Izvještaj sa četvrte sjednice crnogorsko-turske Mješovite komisije za implementaciju Sporazuma o ekonomskoj saradnji između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Turske

Četvrta sjednica Mješovite komisije za implementaciju Sporazuma o ekonomskoj saradnji između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Turske održana je **16. i 17. novembra 2017. godine u Ankari**. Zasijedanje Mješovite komisije održalo se u skladu sa članom 3 Sporazuma o ekonomskoj saradnji između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Turske, koji je potpisan 11. decembra 2009 godine.

Mješovitom komisijom kopredsjedavali su potpredsjednik Vlade Crne Gore za ekonomsku politiku i finansijski sistem i ministar poljoprivrede i ruralnog razvoja **Milutin Simović** i Nj.E. Recep AKDAĞ, potpredsjednik Vlade Republike Turske.

Na sjednici su razmijenjena iskustva i informacije između partnerskih institucija i definisani konkretni modaliteti saradnje u oblastima koje su prepoznate kao obostrano korisne: **trgovina, investicije, saobraćaj, energetika, nauka, industrija i tehnologija, razvoj malih i srednjih preduzeća, poljoprivreda, ribarstvo, ruralni razvoj, šumarstvo i vodoprivreda, turizam i kultura, zaštita životne sredine i urbanizam, prosvjeta, zdravlje, odbrambena industrija i druge oblasti.**

Kao rezultat rada i konstruktivnog dijaloga koji se vodio na plenarnoj sjednici potpisan je Protokol sa zasijedanja četvrte sjednice crnogorsko-turske Mješovite komisije za ekonomsku saradnju, kojim su definisani konkretni modaliteti saradnje kao i paket Sporazuma o saradnji : Sporazum o saradnji u oblasti poljoprivrede, Sporazum o saradnji u oblasti šumarstva i Sporazum o saradnji u oblasti odbrambene industrije, koji predstavljaju dodatni impuls za unaprjeđenje bilateralnih ekonomskih odnosa između Crne Gore i Republike Turske i realizaciju konkretnih inicijativa definisanih Protokolom sa zasijedanja četvrte sjednice mješovite komisije za ekonomsku saradnju.

Naglašavajući značaj razvoja saradnje **u oblasti trgovine** na dalje produbljivanje bilateralnih ekonomskih odnosa između dvije zemlje, obje strane su se složile u ocijeni da postoji veliki potencijal za dalje povećanje obima robne razmjene i saglasili da postoji potrebi da se ulože dodatni napora kako bi se u narednih pet godina nivo robne razmjene između naših zemalja povećao do obima od 250 miliona US dolara. S tim u vezi, obje strane su se dogovorile da se u što kraćem roku započnu pregovori za izmjenu i proširenje obima postojećeg Sporazuma o slobodnoj trgovini, tako da se istim uključi trgovina uslugama, poljoprivredne olakšice i druge srodne oblasti koje su njime definisane.

Naglašavajući važnost **investicija** za dalje unapredjenje ekonomskih i trgovinskih odnosa dvije zemlje, obje strane su ocijenile važnost pružanja neophodne podrške i pomoći investitorima u cilju obezbjeđivanja njihovog efikasnijeg poslovanja.

Na navedenoj komisiji, obje strane su razmatrale mogućnosti za unaprjeđenje **saradnje u oblastima pomorskog, drumskog i željezničkog saobraćaja**, naglašavajući značaj linijskog povezivanja pomorskog saobraćaja dvije zemlje, brodovima tipa Ro-Ro Carrie, kao i značaj boljeg uvezivanja luke Bar na razvoj drumskog i željezničkog saobraćaja i željezničke pruge koja vodi ka luci Bar, kako bi se kroz adekvatno zaleđe mogao obezbijediti dalji prevoz tereta (pogotovu sa Ro Ro brodova). Zajednički je ocijenjeno da u oblasti željezničkog saobraćaja postoji prostor za dodatno unaprjeđenje institucionalnog okvira saradnje, kao i u oblasti investicionog ulaganja u navedeni sektor. S tim u vezi, obje strane su se složile da bi bilo korisno da se razmjene informacije o stepenu reformi koje su sprovedene u željezničkom sektoru na regulatornom polju i u vezi ispunjavanja standarda iz oblasti bezbjednosti i interoperabilnosti. U oblasti drumskog saobraćaja, crnogorska strana je ukazala na povećano korišćenje dozvola razmijenjenih sa Republikom Turskom za/iz trećih zemalja i naglasila da u što skorijem roku treba otvoriti dijalog za povećanje kontigenta predmetnih dozvola, ali i drugih tema koje se mogu rešavati u formatu Mješovite komisije za drumski saobraćaj. S tim u vezi, obje strane su se saglasile da navedena Komisija treba da se sastane što ranije u 2018. godini.

U oblasti nauke, industrije i tehnologije obje strane su izrazile interes za jačanje saradnje u sektorima: industrije tekstila i odjeće, industrije metala i mašina, drvnih i drvoprerađivačkih proizvoda, prehrambenih proizvoda i prerade hrane, uključujući HALAL proizvode. U cilju implementacije postojećeg Tehničkog sporazuma, obje strane su izrazile spremnost da se u što skorijem roku potpiše Akcionog plana Sporazuma o tehničkoj saradnji između turskog Zavoda za standarde (TSE) i Instituta za standardizaciju Crne Gore (ISME), čiji nacrt je turska strana dostavila crnogorskoj strani na navedenoj komisiji. Tom prilikom je istaknuto da će strane jedna drugu podržavati u međunarodnim organizacijama za standardizaciju kao što je Međunarodna organizacija za standardizaciju (ISO) i Međunarodna elektrotehnička komisija (IEC). Takođe je zajednički ocijenjeno da treba uložiti dodatne napore u cilju intenziviranja aktivnosti koje su navedene u postojećem Memorandumu o razumijevanju između Organizacije za razvoj malih i srednjih preduzeća (KOSGEB) Turske i Direkcije za **razvoj malih i srednjih preduzeća** Crne Gore.

Imajući u vidu značaj **oblasti enegretike** na dalje unaprjeđivanje bilateralnih ekonomskih odnosa dvije zemlje, obje strane su zajednički ocijenile da postoji potreba da relevantne institucije obje zemlje u narednom periodu rade na formiranju stručnih timova i radnih grupa, koji će baviti tehničkim pitanjima i razvojem saradnje na definisanju plana aktivnosti u vezi izgradnje hidroelektrana u Crnoj Gori.

U oblasti **poljoprivrede, ribarstva, ruralnog razvoja, šumarstva i vodoprivrede**, obje strane su izrazile interes za jačanje saradnje u sledećim sektorima: poljoprivredna istraživanja i biotehnologija, tehnička, komercijalna i naučna saradnja između privatnih sektora dvije zemlje u oblasti pčelinjih proizvoda i apikulture, akvakulture, borbe protiv dezertifikacije i erozije, upravljanje šumskim požarima, integrisano upravljanje šumskim štetočinama, funkcionalno planiranje upravljanjem šumama uz podršku Geografskog informacionog sistema - GIS, izrada planova upravljanja riječnim slivovima, saradnja u borbi protiv poplava u gornjim riječnim

slivovima, izrada planova za borbu protiv poplava i suša, praćenje i upravljanje kvalitetom voda, uticaj klimatskih promjena na vodne resurse, razmjena i obuka eksperata. Obje strane su izrazile zadovoljstvo potpisivanjem Sporazuma o saradnji u oblasti poljoprivrede, Sporazuma o saradnji u oblasti šumarstva na četvrtoj sjednici Mješovite komisije za ekonomsku saradnju i pozdravile dogovor da se u što skorije vrijeme pokrene proces pregovaranja izmjene i proširivanje obima Sporazuma o slobodnoj trgovini radi dalje liberalizacije trgovine poljoprivrednim proizvodima. Turska strana je izrazila spremnost da sa crnogorskom stranom razmjeni iskustva i informacija u vezi pripreme i realizacije programa IPARD.

Naglašavajući značaj saradnje **u oblasti turizma i kulture** obje strane su se saglasile da postoji potreba za daljim razvijanjem zajedničkih projekata na podsticanju kulturnog turizma i drugih vrsta turističkih aktivnosti i na pružanje podrške u sličnim budućim projektima, kao i u organizovanju radionica i info-tura za zajedničko okupljanje predstavnika sektora putovanja. Ističući potrebu intenziviranja aktivnosti na osnivanju Zajednicke radne grupe za turizam, shodno odredbama Sporazuma o saradnji u oblasti turizma, koji su Crna Gora i Republika Turska potpisale u ovoj oblasti 2011. godine, dogovoreno je da se uspostavi saradnja na promovisanju dvije zemlje kao poželjne turističke destinacije u odnosu na svoje odnosne zemlje, kao i za treće zemlje.

U oblasti zaštite životne sredine i urbanizma obje strane su se saglasile da u narednom periodu treba intenzivirati aktivnosti na razvijanju saradnje između relevantnih organizacija dvije zemlje i na razmjeni stručnjaka u oblasti izrade prostornih planova višeg nivoa, politike urbanističkog razvoja za održive gradove, planiranja ruralnih oblasti, projekata obnavljanja gradskih cjelina i procjene rizika. Turska strana je iskazala interesovanje za uspostavljanje saradnje u oblasti građevinskih radova uključujući upravljanje projektom, bezbjednost građevinskih radova, podjelu znanja, tehničko obrazovanje, građevinsku inspekciju i procjenu šteta, uklanjanje otpada i radove na koordinaciji infrastrukture s obzirom na obim nepogoda. U cilju razmatranja daljih modaliteta saradnje, zajednički je ocijenjeno da bi bilo korisno da se u narednom periodu razmijene informacije o projektima u oblasti zaštite životne sredine i tenderima iz oblasti upravljanja otpadom, tretmana otpadnih voda, kanalizacionih sistema, kao i komunalnih usluga.

Ističući pozitivna iskustva saradnje **u oblasti zdravstva**, zajednički je ocijenjeno da u narednom periodu treba intenzivirati aktivnosti usmjerene na jačanje zdravstvenih sistema obje države, na organizovanju stručnih obuka za zdravstveno osoblje i na unaprjeđenju razvoja saradnje u oblasti zdravstvenog turizma, lijekova i medicinskih sredstava. Obje strane su izrazile zadovoljstvo implementacijom Sporazuma između Vlade Republike Turske i Vlade Crne Gore u oblasti zdravstva i medicinskih nauka, koji je potpisan na marginama treće sjednice Mješovite komisije za ekonomsku saradnju i složile se da treba razmjenjivati iskustva o zdravstvenim uslugama koje se pružaju kroz model javno-privatnog partnerstva. S tim u vezi, turska strana se obavezala da pošalje crnogorskoj strani grupu eksperata za nabavku medicinske opreme i izgradnju zdravstvenih objekata kroz model privatno-javnog partnerstva, što je prije moguće, kao i kopije zakonske dokumentacije o privatno-javnom partnerstvu.

Strane su se složile da treba nastaviti aktivnosti na realizaciji Memoranduma o razumijevanju

između Vlade Republike Turske i Vlade Crne Gore o saradnji u **oblasti prosvjete** i intenzivirati aktivnosti u vezi dodjele stipendija na bazi reciprociteta, definisanja međusobnog priznavanja svih stepena obrazovanja, razmjene nastavnog kadra i studenata i učešća dvije zemlje u zajedničkim projektima. Turska strana je informisala crnogorsku stranu o namjeri turske Maarif fondacije da posluje u Crnoj Gori i obratila joj se zahtjevom za sticanje pravnog statusa u Crnoj Gori.

U oblasti **odbrambene industrije**, obje strane su iskazale zadovoljstvo potpisivanjem Sporazuma između Vlade Republike Turske i Vlade Crne Gore o saradnji na četvoj sjednici Mješovite komisije za ekonomsku saradnju.

Dogovoreno je da se sledeća sjednica Mješovite komisije za ekonomsku saradnju između Crne Gore i Republike Turske održi 2018. godine u Crnoj Gori, a datum će biti utvrđen putem diplomatskih kanala.

Objе strane su se obavezale da će jedna drugu izvještavati na polugodišnjem nivou o aktivnostima koje su sprovedene shodno zaključcima definisanim u Protokolima za zasijedanja svih do sada održanih mješovitih komisija za ekonomsku saradnju.

Tokom boravka delegacije Crne Gore u Republici Turskoj, održan je niz bilateralnih susreta potpredsjednika Vlade Crne Gore za ekonomsku politiku i finansijski sistem i ministar poljoprivrede i ruralnog razvoja **Milutina Simovića** sa: potpredsjednikom Vlade Republike Turske, **Recepom AKDAĞOM**, ministrom ekonomije, **Nihatом Zeybekijem** i **Serdarom Čanom**, predsjednikom TIKА-e .

Na marginama zasijedanja navedene komisije potpredsjednik Simović se sastao i sa predstavnicima privrede: sa predstavnikom Toščelika, g-dinom **Gent Onatom** i sa predstavnikom Aksoy grupe, g-dinom **Bahadir Aksoyem**.

Upriličeni su i odvojeni susreti ministra saobraćaja i pomorstva g-dina **Osmana Nurkovića** sa ministrom saobraćaja Republike Turske, g-dinom **Ahmetom Arslanom**, ministra zdravlja, g-dina **Kenana Hrapovića** sa ministrom zdravlja Republike Turske, g-dinom **Ahmetom Demirkanom** i ministra prosvjete g-dina **Damira Šehovića** sa ministrom prosvjete Republike Turske g-dinom **Ismetom Yilmazom**.

Tokom susreta kopredsjedavajućih Mješovite komisije g-dina Simovića i g-dina Akdaga, potvrđeno je zadovoljstvo razvojem dobrih i prijateljskih odnosa, obostranim razumijevanjem i uvažavanjem, koja otvaraju prostor za dalje unaprjeđenje bilateralnih odnosa dvije zemlje u sferi ekonomije, poljoprivrede, agro-industrije, zdravstva, obrazovanja, naučno-tehničke, kulturne i druge saradnje. Naglaskom na obostrane raspoložive potencijale i na važnost čuvanja kontinuiteta političkog dijaloga na najvišem nivou, iskazano je očekivanje da će potpisivanje Sporazuma o saradnji u oblasti poljoprivrede, šumarstva i odbrambene industrije i skora izmjena Sporazuma o slobodnoj trgovini doprinijeti rastu obima robne razmjene i većem interesu turskih kompanija za investiranje u Crnu Goru u sektorima energetike, turizma, poljoprivrede i prerade hrane, zdravstva, infrastrukture, industrije, drvoprerade i dr.

Zahvalivši se na razumijevanju i na iskazanoj podršci za izmjenu postojećeg Sporazuma o slobodnoj trgovini, **potpredsjednik Simović** je u razgovoru sa ministrom ekonomije g-dinom **Nihatom Zeybekijem** iskazao zadovoljstvo obostranom posvećenošću na jačanju ekonomske bilaterale, koja je rezultirala prisustvom renomiranih turskih kompanija na crnogorskom tržištu, otvošenošću ekspertske timova za susrete i radu na zajedničkoj mapi puta. Potpredsjednik Simović je ocijenio da će potpisivanje Sporazuma o saradnji u oblasti poljoprivrede, šumarstva i odbrambene industrije doprinijeti daljem jačanju institucionalnog okvira saradnje između dvije zemlje i dati dodatni impuls unapređenju bilateralnih ekonomskih odnosa i doprinijeti rastu robne razmjene i većem interesu turskih kompanija za investiranje u Crnu Goru. S tim u vezi, na sastanku je dogovoreno da se što prije započnu pregovori za izmjenu i proširenje obima postojećeg Sporazuma o slobodnoj trgovini i da se u proces pregovaranja uključi trgovina uslugama, poljoprivredne olakšice i druge srodne oblasti koje su definisane Sporazumom o slobodnoj trgovini. Konstatovano je da će se pokretanjem navedenih pregovora poslati jasna poruka postojećim investitorima i da će se ohrabriti novi da ulažu u Crnu Goru u oblastima koje su prepoznate kao obostrano korisne.

U razgovoru sa predsjednikom TIKa-e, g-dinom **Serdarom Čamom**, potpredsjednik **Simović** se u ime Vlade Crne Gore zahvalio na do sada pruženoj razvojnoj podršci, realizaciji 260 projekata u vrijednosti od preko 15 miliona eura u oblasti zdravstva, obrazovanja, kulture, obnove kulturnog naslijeđa, podizanja infrastrukturnog sadržaja. Uz zadovoljstvo dosadašnjim aktivnostima i saradnjom na implementaciji razvojne podrške, g-din Serdar Čam je najavio dalju podršku Crnoj Gori na razvojnim projektima poput ribarstva, koji doprinose jačanju ekonomske saradnje, dobrih i prijateljskih odnosa dvije zemlje i prihvatio poziv potpredsjednika Simovića da u odgovarajućem terminu učini zvaničnu posjetu Crnoj Gori.

Ministar saobraćaja Republike Turske, g-din **Ahmet Arslan** je tokom susreta sa ministrom saobraćaja Crne Gore, g-dinom **Osmanom Nurkovićem** istakao važnost konekcija između Azije i Evrope, naglašavajući da Crna Gora zbog pozicije koje ima na Balkanu ima određene prednosti kada je u pitanju oblast saobraćaja i saobraćajno povezivanje i da u narednom periodu treba raditi na pronalaženju modaliteta saradnje kojim bi se na najbolji način iskoristio navedeni položaj. Ministar Nurković je ocijenio da bi prenošenje turskog iskustva u vezi upravljanja lukama u Republici Turskoj bilo korisno i da bi doprinijelo unapređivanju rada i efikasnijem poslovanju luke Bar. U cilju razmatranja konkretnih modaliteta za saradnju i mogućnosti za stvaranje institucionalne osnove za razvoj iste u vidu potpisivanja sporazuma, dogovoreno je da se na nivou oba ministarstva, u što kraćem vremenskom roku formiraju radne grupe, u čijem sastavu će učestvovati predstavnici različitih sektora saobraćaja: pomorstva, željezničkog saobraćaja, kombinovanog saobraćaja, intermodalnosti. Sagovornici su se takođe saglasili da u oblasti vazdušnog saobraćaja treba raditi na povećanju njenog obima, kroz povećavanje priliva putnika između dvije države, što su se složili da će uticati i na unapređenje ukupnih bilateralnih odnosa, ali i bolji ekonomski razvoj. Cilj razgovora dva ministra bio je da se u narednom periodu kroz razmjenu iskustava, vještina i znanja, unaprijede obostrana ulaganja, i da investiciona ulaganja u oblasti saobraćaja zabilježe još veći rast.

Na bilateralnom sastanku ministra zdravlja, g-dina **Kenana Hrapovića** sa ministrom zdravlja Republike Turske, g-dinom **Ahmetom Demircanom**, izraženo je obostrano zadovoljstvo

dimamikom razvoja bilateralnih odnosa dvije zemlje na privrednom, društvenom i političkom planu i konstatovano da je uspostavljen dobar osnov za dalje unaprjeđenje svih oblasti ekonomske saradnje, a posebno oblasti zdravstvenog sistema. Ministar Hrapović se zahvalio turskom kolegi na podršci koja je u proteklom periodu pružena radi obezbjeđivanja edukacije za pet crnogorskih ljekara u najstarijoj turskoj bolnici "Numune" u Ankari. U cilju realizacije konkretnih inicijativa definisanih Sporazumom o saradnji u oblasti zdravstva, koji je potpisan na marginama treće sjednice Mješovite komisije za ekonomsku saradnju, Hrapović i Demircan su dogovorili što skorije formiranje mješovite radne grupe, koja će raditi na projektima iz oblasti zdravstva i medicinskih nauke i intenziviranje aktivnosti usmjerenih na razvijanje saradnja u oblasti edukacije zdravstvenog kadra.

Na bilateralnom sastanku ministra prosvjete, g-dina **Damira Šehovića** sa ministrom prosvjete Republike Turske g-dinom **Ismetom Yilmazom** izraženo je zadovoljstvo dosadašnjim nivoom saradnje koja je ostvarena u oblasti prosvjete i zajednički je ocijenjeno da još uvijek postoji prostor za njeno dalje produbljivanje. U cilju realizacije konkretnih inicijativa definisanih Memorandumom o saradnji u oblasti obrazovanja, dogovoreno je da se odmah nakon stupanja na snagu istog započinu procedure neophodne za formiranje mješovite komisije. Ministar Yilmaz je iskazao spremnost Republike Turska da crnogorskim učenicima obezbijedi obavljanje prakse iz određenih oblasti kod poslodavaca u Republici Turskoj. Na sastanku je, takođe, dogovorena razmjena iskustva u oblasti dualnog obrazovanja, koje se u Republici Turskoj primjenjuje dugi niz godina, što će po ocjeni ministra Šehovića biti veoma korisno za Crnu Goru, s obzirom da je Crna Gora ove godine, nakon gotovo deceniju, ponovo uspostavila sistem učenja i prakse kod renomiranih crnogorskih poslodavaca. Konstatovano je da postoje svi preduslovi za dodatno jačanje partnerstva dvije zemlje u oblasti prosvjete. Postignuta je saglasnost da u narednom periodu treba intenzivirati aktivnosti koje će biti usmjerene na međusobno priznavanja obrazovnih isprava, pripremu zajedničkih projekata i na razmjeni ne samo studenata već i zaposlenih u obrazovanju.

U Prilogu je Protokol četvrte sjednice Mješovite komisije za implementaciju Sporazuma o ekonomskoj saradnji između Crne Gore i Republike Turske.

Ocjena sjednice:

Četvrta sjednica Mješovite komisije za implementaciju Sporazuma o ekonomskoj saradnji između Crne Gore i Republike Turske je održana u skladu sa planiranom agendom i uz prisustvo svih relevantnih predstavnika obje zemlje. Rezultat rada sjednice predstavlja niz konkretnih predloga za saradnju koji se odnose na prioritetne oblasti saradnje definisane Protokolom četvrte sjednice Mješovite komisije za implementaciju Sporazuma o ekonomskoj saradnji između Crne Gore i Republike Turske.

PROTOKOL SA ČETVRTE SJEDNICE MJEŠOVITE KOMISIJE ZA IMPLEMENTACIJU SPORAZUMA O EKONOMSKOJ SARADNJI IZMEĐU VLADE CRNE GORE I VLADE REPUBLIKE TURSKE

Četvrta sjednica crnogorsko–turske mješovite komisije za implementaciju Sporazuma o ekonomskoj saradnji (Mješovita komisija), u skladu sa članom 3 Sporazuma o ekonomskoj saradnji između Crne Gore i Republike Turske koji je potpisan 11. decembra 2009. godine, održana je 16-17. novembra 2017. godine u Ankari.

Crnogorsku delegaciju je predvodio Nj.E. g. Milutin SIMOVIĆ, potpredsjednik Vlade i ministar poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore, a Tursku delegaciju je predvodio Nj.E. g. Recep AKDAĞ, potpredsjednik Vlade Republike Turske.

Obje Strane su naglasile da je podsticanje jačih trgovinskih i ekonomskih veza zajednički cilj obje zemlje.

Dvije Strane takođe su razgovarale o načinima i sredstvima za proširenje i diversifikaciju bilateralne ekonomske saradnje u odnosnim oblastima.

Članovi obje delegacije navedeni su u Prilogu I i Prilogu II.

Rezultati razmatranja četvrte sjednice Mješovite komisije mogu se sažeto prikazati na sljedeći način:

I TRGOVINSKI ODNOSI

1. Pregled bilateralne trgovine

Obje Strane izvršile su uvid u dešavanja u njihovoj bilateralnoj trgovini i potvrdile da postoji veliki potencijal za dalje povećanje njenog obima.

Obje Strane odlučile su da ulože sve napore kako bi bilateralna trgovina između njihovih zemalja dostigla obim od 250 miliona US dolara postepeno u narednih pet godina.

Obje Strane složile su se da rade na povećanju broja međusobnih posjeta privrednih delegacija i poslovnih ljudi, kao i na podsticanju kompanija iz svojih zemalja da učestvuju na sajmovima koji se održavaju u objema zemljama.

Obje Strane potvrdile su spremnost da podstiču svoje poslovne krugove u pravcu ulaganja napora na realizaciji međusobnih investicija u Crnoj Gori i Turskoj.

Obje Strane složile su se da ispituju mogućnosti saradnje na podsticanju prekogranične elektronske trgovine između dvije zemlje.

II EKONOMSKO-TEHNIČKA SARADNJA

1. Sporazum o slobodnoj trgovini

Obje Strane su se složile da je Sporazum o spoljnoj trgovini (Sporazum) u velikoj mjeri doprinio povećanju bilateralne trgovine i ekonomskih odnosa.

Obje Strane su se složile da Sporazum između dvije zemlje treba da se revidira kroz dalju liberalizaciju poljoprivrednih proizvoda i uključivanje usluga i drugih mogućih oblasti u njegov sadržaj kako bi se pospješili bilateralni trgovinski odnosi i podstakle međusobne investicije.

Obje Strane su se složile da otpočnu pregovore o revidiranju Sporazuma između dvije zemlje što je moguće ranije.

2. Investicije

Obje Strane su, naglašavajući važnost investicija za dalje unapredjenje njihovih bilateralnih ekonomskih i trgovinskih odnosa, prezentirale svoje tekuće odnose i mogućnosti za potencijalnu saradnju u toj oblasti.

Obje Strane su se složile da se pruži sva neophodna podrška i pomoć investitorima koji dolaze iz njihovih odnosnih zemalja kako bi mogli efikasno da posluju.

3. Saobraćaj

Obje Strane su se složile, podvlačeći značaj intermodalnog saobraćaja između dvije zemlje, da treba ispitati mogućnosti razvoja zajedničkih projekata intermodalnog saobraćaja, uključujući uspostavljanje Ro-Ro linije između dvije zemlje.

Obje Strane su se, u tom smislu, složile da u dogledno vrijeme održe sastanak uz učešće relevantnih institucija dviju zemalja kako bi ispitale zakonske, tehničke i administrativne aspekte pomenutih projekata.

Obje Strane su se takođe složile, u cilju realizacije Ro-Ro saobraćaja i saobraćanja brodova sa kapacitetom za prevoz vozova između dvije zemlje, da povećaju saradnju naročito kroz razmjenu iskustava u oblasti željezničkog saobraćaja, posebno u nabavci specijalnih vagona za intermodalni saobraćaj.

Obje Strane su, u cilju iznalaženja sporazumnih rješenja za otvorena pitanja između dvije zemlje u oblasti drumskog saobraćaja, odlučile da ohrabre svoja odnosna ministarstva i organizacije da se naredni sastanak Zajedničkog odbora za drumski saobraćaj između Crne Gore i Turske održi što je moguće ranije u 2018. godini.

4. Nauka, tehnologija i industrija

Obje Strane iskazale su zadovoljstvo postojećom saradnjom na polju standardizacije, ocjene usklađenosti, testiranja i kalibracije.

Turska strana je dostavila crnogorskoj strani nacrt Akcionog plana Sporazuma o tehničkoj saradnji između Instituta za standardizaciju Crne Gore (ISME) i turskog Zavoda za standarde (TSE) radi implementacije postojećeg Tehničkog sporazuma.

Obje Strane su izrazile spremnost da se navedeni Akcioni plan potpiše u što skorijem roku.

Obje Strane su se složile da će podržavati jedna drugu u međunarodnim organizacijama za standardizaciju kao što je Međunarodna organizacija za standardizaciju (ISO) i Međunarodna elektrotehnička komisija (IEC).

Obje Strane izrazile su interes za jačanje saradnje u oblasti industrije, a naročito u sljedećim industrijskim sektorima:

- Industrija tekstila i odjeće,
- Industrija metala i mašina,
- Drvni i drvoprerađivački proizvodi,
- Prehrambeni proizvodi i prerada hrane, uključujući halal proizvode.

Obje Strane izrazile su spremnost da podijele znanja, iskustva i ekspertizu u pogledu politike i prakse formiranja klastera i istraživanja oblasti za saradnju, te organizovanja aktivnosti na uparivanju njihovih inicijativa za klastere u sektorima koji se odaberu.

Obje Strane, cijeneći već uspostavljenu saradnju u oblasti nauke i tehnologije, složile su se da ubrzaju proces upućivanja novog poziva za podnošenje ponuda u cilju podrške zajedničkih istraživačko-razvojnih projekata.

Obje Strane preporučile su intenziviranje aktivnosti na postizanju saradnje između dvije zemlje u okviru programa EUREKA.

5. Mala i srednja preduzeća

Obje Strane odlučile su da ubrzaju aktivnosti koje su navedene u postojećem Memorandumu o razumijevanju između Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeća Crne Gore i Organizacije za razvoj malih i srednjih preduzeća (KOSGEB) Turske, u okviru definisanog plana.

6. Energetika

Obje Strane odlučile su da pokrenu bilateralnu saradnju između dviju zemalja u pravcu razvoja obnovljivih energetske resursa i da podstiču investicije u oblasti obnovljive energije.

Obje strane su se složile da će Ministarstvo ekonomije Crne Gore i Ministarstvo šumarstva i vodoprivrede Turske zajednički raditi na formiranju stručnih timova i radnih grupa, na detaljnom bavljenju tehničkim pitanjima i razvoju saradnje na utvrđivanju plana aktivnosti u vezi sa izgradnjom hidroelektrana u Crnoj Gori.

7. Poljoprivreda, ribarstvo, ruralni razvoj, šumarstvo i vodoprivreda

Obje Strane izrazile su zadovoljstvo zaključivanjem Sporazuma između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Turske o saradnji u oblasti poljoprivrede u toku četvrte sjednice Mješovite komisije.

Obje Strane izrazile su zadovoljstvo zaključivanjem Sporazuma između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Turske o saradnji u oblasti šumarstva u toku četvrte sjednice Mješovite komisije.

Obje Strane složile su se da će sarađivati u sljedećim oblastima i po sljedećim temama u vezi sa poljoprivredom, ribarstvom, ruralnim razvojem, šumarstvom i vodoprivrednom:

- Poljoprivredna istraživanja i biotehnologija,
- Tehnička, komercijalna i naučna saradnja između privatnih sektora dviju zemalja u oblasti pčelinjih proizvoda i apikulture;
- Akvakultura,
- Borba protiv dezertifikacije i erozije,
- Upravljanje šumskim požarima,
- Integrisano upravljanje šumskim štetočinama,
- Funkcionalno planiranje upravljanjem šumama uz podršku Geografskog informacionog sistema - GIS,
- Izrada planova upravljanja rječnim slivovima,
- Saradnja u borbi protiv poplava u gornjim riječnim slivovima,
- Izrada planova za borbu protiv poplava i suša,
- Praćenje i upravljanje kvalitetom voda,
- Uticaj klimatskih promjena na vodne resurse,
- Razmjena i obuka eksperata.

Turska strana je predložila razmjenu iskustva i informacija sa crnogorskom stranom o pripremi i realizaciji programa IPARD.

Obje Strane su se složile da se organizuju recipročne tehničke posjete i da se podstiču proizvođači, firme i organizacije dviju zemalja u pravcu učešća na međunarodnim sajmovima u gorepomenutim oblastima.

8. Turizam i kultura

Obje Strane su sa zadovoljstvom konstatovale da su poslednja zajednička istraživanja pozitivno doprinijela jačanju bilateralne saradnje između Crne Gore i Turske u sektoru turizma.

Obje Strane su se, u tom smislu, složile da dalje razvijaju zajedničke projekte za podsticanje kulturnog turizma i drugih vrsta turističkih aktivnosti između dviju zemalja, da podržavaju jedna drugu u sličnim budućim projektima i organizuju radionice i info-ture za zajedničko okupljanje predstavnika njihovih sektora putovanja.

Obje Strane su se složile da intenziviraju napore na osnivanju Zajedničke radne grupe za turizam u skladu sa odredbama Sporazuma o saradnji u oblasti turizma između dvije zemlje.

Obje Strane su se takođe složile da sarađuju na promovisanju svojih zemalja kao poželjnih turističkih destinacija za svoje odnosne zemlje, kao i za treće zemlje.

9. Zaštita životne sredine i urbanizam

Obje Strane su se složile da preduzmu neophodne radnje na razvijanju saradnje između svojih odgovarajućih organizacija i razmjeni stručnjaka u oblasti izrade prostornih planova višeg nivoa, politike urbanističkog razvoja za održive gradove, planiranja ruralnih oblasti, projekata obnavljanja gradskih cjelina i procjene rizika.

Turska strana je predložila saradnju u oblasti građevinskih radova uključujući upravljanje projektom, bezbjednost građevinskih radova, podjelu znanja, tehničko obrazovanje, građevinsku inspekciju i procjenu šteta, uklanjanje otpada i radove na koordinaciji infrastrukture s obzirom na obim nepogoda.

Obje Strane su se složile da razmjenjuju informacije o projektima u oblasti zaštite životne sredine i tenderima iz oblasti upravljanja otpadom, tretmana otpadnih voda, kanalizacionih sistema, kao i komunalnih usluga.

10. Zdravstvo

Obje Strane su izrazile zadovoljstvo nesmetanim sprovođenjem Sporazuma između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Turske u oblasti zdravstva i medicinskih nauka, koji je potpisan u toku treće sjednice Mješovite komisije.

Obje Strane složile su se da će sarađivati po sljedećim pitanjima i oblastima:

- Jačanje zdravstvenih sistema,
- Držanje stručne obuke za zdravstveno osoblje,
- Razvoj saradnje u oblasti zdravstvenog turizma, lijekova i medicinskih sredstava.

Obje strane su se složile da razmjenjuju iskustva o zdravstvenim uslugama koje se pružaju kroz model javno-privatnog partnerstva.

Turska strana se, u tom cilju, obavezala da pošalje crnogorskoj strani kopije zakonske dokumentacije o PJP i da pošalje grupu eksperata za nabavku medicinske opreme i izgradnju zdravstvenih objekata kroz model PJP, što je prije moguće.

11. Prosveta

Obje Strane su se složile da nastave aktivnosti u vezi sa realizacijom Memoranduma o razumijevanju između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Turske o saradnji u oblasti obrazovanja.

Obje Strane su se takođe složile da intenziviraju aktivnosti na polju obrazovanja vezano za sljedeće:

- Dodjela stipendija u skladu sa principom reciprociteta,
- Definisanje međusobnog priznavanja svih stepena obrazovanja,
- Razmjena nastavnog kadra, kao i studenata,
- Učešće u zajedničkim projektima.

Turska strana je zatražila od crnogorske strane da omogući priznanje pravnog statusa turske Maarif fondacije u Crnoj Gori, kao i njenih navedenih aktivnosti.

12. Odbrambena industrija

Obje strane iskazale su zadovoljstvo potpisivanjem Sporazuma između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Turske o saradnji u oblasti odbrambene industrije u toku četvrte sjednice Mješovite komisije.

III PRAĆENJE REALIZACIJE SVIH PROTOKOLA U OKVIRU MJEŠOVITE KOMISIJE

Obje Strane su odlučile da izvještavaju jedna drugu o rezultatima svih protokola u okviru Mješovite komisije svakih šest mjeseci kroz održavanje sastanaka na tehničkom nivou.

IV NAREDNA SJEDNICA MJEŠOVITE KOMISIJE

Obje Strane su se složile da se peta sjednica Mješovite komisije održi u Crnoj Gori 2018. godine, na datum koji bude zajednički određen diplomatskim putem.

Sačinjeno 16. novembra 2017. godine i potpisano 17. novembra 2017. godine u Ankari u dva originala na engleskom jeziku, koji oba predstavljaju jednako autentične tekstove.

**ZA VLADU
CRNE GORE**

**ZA VLADU
REPUBLIKE TURSKJE**

Nj.E. Milutin SIMOVIC
Potpredsjednik Vlade i ministar poljoprivrede i
ruralnog razvoja

Nj.E. Recep AKDAĞ
Potpredsjednik Vlade

Prilog I

Sastav crnogorske delegacije

1. Mr Milutin Simović, potpredsjednik Vlade za ekonomsku politiku i finansijski sistem, kopredsjedavajući,
2. Osman Nurković, ministar saobraćaja i pomorstva, zamjenik kopredsjedavajućeg;
3. Dr Kenan Hrapović, ministar zdravlja, član,
4. Dr Damir Šehović, ministar prosvjete, član;
5. Branko Milić, ambasador Crne Gore u Republici Turskoj,
6. Dragan Kujović, državni sekretar u Ministarstvu ekonomije, član,
7. Angelina Živković, državna sekretarka u Ministarstvu saobraćaja i pomorstva, član;
8. Vladimir Beratović, savjetnik predsjednika Vlade, član;
9. Vatroslav Belan, savjetnik potpredsjednika Vlade za ekonomsku politiku i finansijski sistem, član;
10. Sandra Veličković, savjetnica Potpredsjednika Vlade za ekonomsku politiku i finansijski sistem, član;
11. Goran Šćepanović, generalni direktor Direktorata za multilateralnu i regionalnu trgovinsku saradnju i ekonomske odnose sa inostranstvom, Ministarstvo ekonomije, član;
12. Miodrag Čanović, generalni direktor Direktorata za energetiku, Ministarstvo ekonomije, član;
13. Miloš Čelanović, generalni direktor Direktorata za razvoj, Ministarstvo ekonomije, član;
14. Mubera Kurpejović, generalna direktorka Direktorata za visoko obrazovanje, Ministarstvo prosvete, član;
15. Darko Konjević, generalni direktor Direktorata za ruralni razvoj, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, član;
16. Ana Vukadinović, generalna direktorka generalnog Direktorata za ekonomsku i kulturnu diplomatiju, Ministarstvo vanjskih poslova, član;
17. Milica Škiljević, generalna direktorka Direktorata za ekonomske odnose i projekte u zdravstvu, Ministarstvo zdravlja, član;
18. Dragan Asanović, generalni direktor Direktorata za upravljanje otpadom i komunalne usluge, Ministarstvo održivog razvoja i turizma, član;
19. Jovana Krunić, načelnica Direkcije za ekonomske odnose sa inostranstvom, Ministarstvo ekonomije, sekretar;
20. Svetlana Stijepović, viša savjetnica u Direkciji za ekonomske odnose sa inostranstvom, Ministarstvo ekonomije, član.

Prilog II

SASTAV TURSKE DELEGACIJE

1. Mr. Recep Akdağ, potpredsjednik Vlade, kopredsjedavajući,
2. Hasan Yalçın, v.d. zamjenika generalnog direktora za sporazume, vođa tehničke delegacije, Ministarstvo ekonomije,
3. Gül Büyükerşen, zamjenik generalnog direktora Generalnog direktorata za bilateralne ekonomske odnose, Ministarstvo inostranih poslova, član
4. Orhan Çakiroğlu, nacelnik sektora u generalnom direktoratu za sporazume, Ministarstvo ekonomije, član
5. Zeynep Öçgüder, načelnik sektora u Ministarstvu obrazovanja, član
6. Müjdat Uludağ, načelnik sektora za međunarodnu saradnju, Podsekretarijat za odbrambenu industriju, član
7. Ali Alperen Kaçar, ekspert za spoljnu trgovinu, Ministarstvo ekonomije, član
8. Aysun Ergezer, ekspert za spoljnu trgovinu, Ministarstvo ekonomije, član
9. Fatma Seda Sevgi, ekspert za spoljnu trgovinu, Ministarstvo ekonomije, član
10. Gözde Ertemir, ekspert, Ministarstvo energetike i prirodnih resursa, član
11. Esra Şahiner, ekspert, Podsekretarijat za odbrambenu industriju, član
12. Ahmet Ufuk Yildirim, ekspert, Ministarstvo saobraćaja pomorstva i komunikacija, član
13. Sultan Aydoğmuş, ekspert, Ministarstvo obrazovanja, član
14. Merve Tüzer, pomoćnik eksperta za spoljnu trgovinu, Ministarstvo ekonomije, član
15. Furkan Ekici Aydın, pomoćnik eksperta, Ministarstvo za šumarstvo i vodoprivredu, član
16. Sencer Büyükyeğen, pomoćnik eksperta, Turški Zavod za standardizaciju, član
17. Nihat Karakaya, inženjer šumarstva, Ministarstvo za šumarstvo i vodoprivredu, član
18. Nefise Gedikoğlu, inženjer poljoprivrede, Generalni direktorat za hidroenergiju, član
19. Meral Gürer Öztekin, nacelnik u Generalnom direktoratu za hidroenergiju, član
20. Fatma Zehra Boz, građevinski inženjer, Civil Engineer, Generalni direktorat za hidroenergiju, član
21. Ahmet Hocaoglu, IT savjetnik, Ministarstvo saobraćaja pomorstva i komunikacija, član